

Fællesskabets skole

i et multietnisk samfund

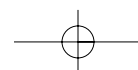
Folkeskolen skal
være skolen for alle
uanset elevernes
etniske baggrund

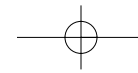

Danmarks Lærerforening 2003

Danmarks Lærerforening

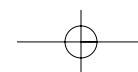
Forord

Foreningen har i de sidste par år udsendt en række pjecer under fælles-titlen »Fællesskabets skole ...«. Denne pjecer er et led i denne udsendelsesrække. Med pjecerne ønsker vi at sætte fokus på folkeskolens rolle som samfundsinstitution i forskellige sammenhænge. I denne pjecer følger vi op med vores bud på folkeskolens rolle i integrationsarbejdet.

Pjecen om dette væsentlige emne er blevet til efter et grundigt forarbejde. Den har således været genstand for to kongresbehandlinger, lige så mange behandlinger i hovedstyrelsen og en medlemsdebat i kredsene. Mange af de forslag til rettelselser og tilføjelser, som kredse og deltagere fra medlemsmøderne har foreslået, er indarbejdet i teksten.

Kongressens vedtagelse af denne tekst vil ikke lukke debatten. Det er heller ikke ønskeligt. Samfundsdebatten flytter sig hele tiden, og det gør skolen forhåbentlig også. Det er mit håb, at pjecen vil bidrage til en god og saglig debat om disse vigtige forhold, der direkte eller indirekte berører alle lærere i deres daglige arbejde, og at pjecen vil sætte sig spor i den offentlige debat.

Med venlig hilsen
Anders Bondo Christensen

Mangfoldigheden en resurse

– som kræver resurser

Danmark er blevet et multietnisk samfund. Det betyder, at en lang række etniske minoriteter er blevet en del af det danske samfund. Det er en realitet. Diskussionen om, hvorvidt vi ønsker et multietnisk samfund eller ej, er derfor ikke længere relevant. Folkeskolen skal være for alle elever uanset deres etniske baggrund.

Det forudsætter, at alle børn og forældre føler sig respekteret og værdsat, og at folkeskolen betragter mangfoldighed som en resurse og bidrager til at imødegå polariserende generaliseringer. Samtidig forudsætter det, at alle børn og deres familier respekterer de spilleregler, der er grundlaget for folkeskolens fællesskab.

Det multietniske samfund er et synligt udtryk for den globalisering, der nu præger udviklingen i hele verden. Mange af de problemer, vi står over for, er blevet et globalt anliggende, og de kommende generationer vil i langt højere grad komme til at agere internationalt. Det vil derfor være en fordel for alle elever i folkeskolen, at undervisningen aktivt bruger den kulturelle mangfoldighed. Udvidet omverdensforståelse, kulturel indlevelssevne, gensidig respekt mellem mennesker med forskellig baggrund og kommunikation på tværs af kulturbestemte forskelle er eksempler på kvalifikationer, som interkulturel undervisning kan være med til at udvikle – også i skoler med få eller ingen tosprogede elever.

Integrationen af de nye danske borgere er en opgave for alle. I folkeskolen mødes alle grupper i det danske samfund med udgangspunkt i lovens demokratiske værdier. Folkeskolen har derfor en helt central rolle i integrationsprocessen, men opgaven kan kun løses i et tæt samarbejde mellem en række samfundsinstitutioner, arbejdsmarkedet og

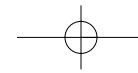
Valg af ord er valg af forklaringer – og hensigter

Sprogbrug har en kolossal betydning, da alle ord er ladet med bibetydninger.

Tilsyneladende neutrale udtryk som *andengenerationsindvandrere* og *nydanskere* får vandene til at skilles. Mange unge, der er født i Danmark, foretrækker fællesbetegnelsen *danskere med en anden etnisk baggrund*.

Men ordenes betydning og bibetydning ændrer sig også over tid. Begrebet et *multietnisk samfund* er i dette papir brugt som en konstatering af en udvikling, der er sket. Udtrykket *etniske minoriteter* er valgt for at tilkendegive, at de tosprogede børn tilhører et mindretal i forhold til skolens og samfundets traditionelle kulturgrundlag. Når Danmark er blevet et multietnisk samfund, skal der være rum og plads til andre kulturer i folkeskolen. Der ligger således en holdning bag valget, der understreger, at samfundet må være indstillet på at gøre forskel for at stille borgerne ens.

ansvarlige organisationer i det danske samfund. Stat og kommuner må have en fælles strategi for, hvordan ansvaret og de økonomiske byrder fordeles. Kommunerne skal forpligtes til at have en samlet lokal politik for integration med målbeskrivelser og handleplaner, der også omfatter bolig- og arbejdsmarkedsområdet. Det er nødvendigt, hvis skolens integrationsindsats for alvor skal bære frugt.

Det vil i mange situationer være nødvendigt med et samarbejde på tværs af kommunerne, hvis opgaven skal løses kvalificeret. Folkeskoler må overalt i landet forholde sig til, hvordan de realiserer deres del af kommunens integrationspolitik. Dette skal klares, samtidig med at folkeskolen skal løse mange andre opgaver. Skal det gøres kvalificeret, og skal folkeskolen opnå bred forståelse for, at den prioriterer opgaven højt, må politikerne stille de nødvendige ressourcer til rådighed.

Integrationen af de tosprogede elever er hvert eneste skolevæsens og hver enkelt skoles samlede udfordring. Det er ikke bare den enkelte lærers individuelle opgave. Men da integrationsopgaven nogle steder i landet er ganske ny, må det sikres, at ajourført viden bliver tilgængelig for alle. Samtidig må myndighederne se i øjnene, at børn af indvandrere og flygtninge, der er kommet til landet i en sen alder, vedblivende vil udgøre en ekstra udfordring, der kræver særlige løsninger og ressourcer.

Det er imidlertid vigtigt at huske, at mange problemstillinger, der vedrører tosprogede elever, er generelle.

I hæftet »Fællesskabets skole – Danmarks vigtigste samskoleinstitution« giver Danmarks Lærerforening sit bud på folkeskolens overordnede rolle i samfundet. I dette hæfte følger vi op med vores bud på folkeskolens rolle i arbejdet med integrationsopgaven.

Eksempler på vigtige demokratiske værdier:
Ytringsfrihed, religionsfrihed, ligestilling, respekt for mindretal, ansvar for fællesskabet, parlamentarisme, medleven i det demokratiske samfund og lighed for loven.

**Integration forudsætter, at forskellighed
accepteres og værdsættes**

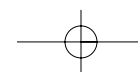
Kultur mødet

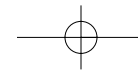
Folkeskolen er vigtig for fællesskabet

Mangfoldighed er en af folkeskolens grundlæggende værdier, og den kan kun fastholdes, hvis forskellighed accepteres og værdsættes. Den enkelte elev har krav på at blive modtaget som et selvstændigt individ og krav på ikke at blive sat i generaliseringens bås. Samtidig har den enkelte en for-

pligtelse over for fællesskabet. Integration er en gensidig proces.

Det er folkeskolens opgave at gå forrest med denne opfattelse og etablere samarbejde med alle familier. Skolerne

skal dermed søge at sikre, at alle børn kan vokse op i et samfund, som de føler sig som en del af, som giver dem adgang til arbejdslivet, og som de har lyst til at tage aktivt del i.

Mange skoler udgør i sig selv et flersproget og flerkulturelt minisamfund. Et positivt udgangspunkt er en væsentlig forudsætning for, at skolen bliver en konstruktiv faktor i integrationsprocessen. Skoler, der betragter mangfoldighed som en resurse, vil styrke fællesskabet og give den enkelte elev de bedste forudsætninger for at blive en del af dette fællesskab. Skolen skal derfor ikke bare rumme, men også synliggøre børn fra etniske minoriteter, både i sin undervisning, i sin organisation og i sine udviklingsplaner, så integrationen bliver skolens samlede projekt. Ikke kun af hensyn til disse børn, men fordi det har betydning for alle elevers holdninger til andre mennesker.

Hvis det skal lykkes at opbygge et fællesskab for alle, må alle »gamle« såvel som »nye« danskere åbne sig og være indstillet på at lægge dele af deres kultur, der ikke er forenelige med grundlæggende principper i et demokratisk dansk samfund, bag sig.

Alle elever møder i deres hverdag mange forskellige kulturelle normer og regler, som de konstant må tolke. Børnene navigerer så at sige ved hjælp af og imellem varierende kulturelle koder og udtryk, alt efter situationen. Alle børn må respektere de spilleregler, der er forudsætningen for fællesskabet, herunder ligeværd og ligestilling mellem kønnene. Ingen børn skal imidlertid tvinges til at overtage udvendig skik og brug blot for at tilpasse sig en anden kultur. Samtlige børn skal styrkes i at respektere mangfoldighed og forskellighed og i at træffe egne valg.

Den enkelte skole har således en dobbelt opgave. Skoleledelsen og lærerne må drøfte, hvordan de opfylder deres

vigtige rolle som formidlere af dansk kultur og samtidig udviser respekt og positivt bruger de etniske forskelligheder, der i stigende grad vil præge det danske samfund.

Men respekt for andre kulturer betyder ikke, at alt er lige gyldigt. Ligeværd og ligestilling mellem kønnene, demokrati og gensidig respekt er eksempler på grundlæggende værdier i det danske samfund, som skolen skal arbejde for, at alle tager til sig. Skolen skal præsentere og klargøre disse værdier for elever og forældre, og temaerne må indgå i undervisningen gennem hele skoleforløbet. Magter folkeskolen ikke denne opgave, øges risikoen for, at kulturmødet i stedet bliver et kultursammenstød. Derfor må folkeskolen også have den nødvendige støtte og opbakning – også konkret f.eks. i form af tid og efteruddannelse.

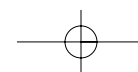
Tosprogede lærere og/eller pædagoger kan i høj grad bidrage til at afklare gensidige forventninger, både som oversæt-

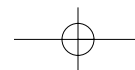
Sinan, der har tyrkiske forældre og er født i Danmark, havde altid følt sig som dansker, men i begyndelsen af ottende klasse blev det anderledes: »Pludselig var jeg ikke den sædvanlige Sinan i klassen, på gaden og i vores kvarter. Nu tilhørte jeg en generation. En ung dreng, der lignede resten af den gruppe, som man var begyndt at omtale i medierne. Det var, ligesom om min verden gik i opløsning. Alle mine venner ændrede syn på mig, selvom jeg på ingen måde havde begået noget kriminelt. Men det var lige meget. Jeg var andengenerationsindvandrer, og det var nok til, at mange tog afstand fra mig«.

Fra Adil Erdems »En anden generation«, Århus. CDR-Forlag 1998

Integrationen af de tosprogede elever er hvert eneste skolevæsens og hver enkelt skoles samlede udfordring. Det er ikke bare den enkelte lærers individuelle opgave

Det forpligtende fællesskab i folkeskolen og i den enkelte klasse skal derfor bruges aktivt i bestræbelserne på at opbygge et nyt fællesskab på tværs af de kulturelle forskelle

tere og som kulturformidlere, fordi de i mange tilfælde kender både skolens og forældrenes kultur indefra og derfor kan være med til at sætte ord på såvel følelser som fakta.

I de mange kulturmøder i skolen opstår der uundgåeligt også situationer, hvor tvivl, skepsis og uenighed kommer til udtryk. Det kan handle om opdragelse og forskellige forventninger til, hvad drenge og piger magter og må på de forskellige alderstrin. Det kan også handle om konkrete forhold i skolen som påklædning, badning og deltagelse i lejrskoler eller om mere overordnede forhold som kønsroller, undervisningens form eller forventninger til socialt samvær i og uden for skolen. Skolen må forholde sig sagligt og konkret til den enkelte families problemer, spørgsmål og tvivl. Samvær er med til at øge forståelsen for og viden om hinanden. Skolen har hovedansvaret for, at dialogen om disse forhold bliver konstruktiv.

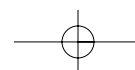
Det forpligtende fællesskab i folkeskolen og i den enkelte klasse skal derfor bruges aktivt i bestræbelserne på at opbygge et nyt fællesskab på tværs af de kulturelle forskelle.

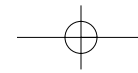
Dansk kultur er ikke statisk, men i konstant udvikling. Den kulturelle mangfoldighed skal bruges aktivt til videreudvikling af kulturen bl.a. gennem en interkulturel undervisning. Herved kan skolen bidrage til både at styrke den enkelte elevs selvværd og at fremme den gensidige forståelse og respekt og således styrke fælles, grundlæggende normer for samvær.

- Undervisning af tosprogede elever er hele skolens opgave
- Skolens opgave er at være med til at lægge grunden til et aktivt medborgerskab for alle
- Skolen skal synliggøre børn fra de etniske minoriteter både i sin undervisning og i sine udviklingsplaner

- Folkeskolen skal formidle dansk kultur, samtidig med at den kulturelle mangfoldighed skal bruges positivt
- Kommunerne skal ansætte flere tosprogede lærere, der kan spille en vigtig rolle som sprog- og kulturformidlere
- Ligeværd, ligestilling mellem kønnene og demokrati er eksempler på grundlæggende værdier, som skolen må kræve, at alle respekterer
- Interkulturel undervisning skal have en central placering i skolens hverdag.

Eksempler på holdninger og handlinger, der må betragtes som uforenelige med grundlæggende principper i et demokratisk dansk samfund: Fremmedhad, racisme, diskrimination, religiøs lovgivning, kvindeundertrykkelse, tvangsægteskaber, æresdrab, kvindelig omskæring, dødsstraf, legemsstraf og censur.

Forældresamarbejdet

Skolen skal tydeliggøre sine forventninger

Af folkeskoleloven fremgår det, at skolen skal løse sine opgaver i samarbejde med forældrene, gøre eleverne fortrolige med dansk kultur samt bidrage til deres forståelse for andre kulturer.

Mange forældre til tosprogede børn er i den situation, at de i forhold til skolen møder helt nye traditioner og forventninger. Det giver skolens medarbejdere et særligt ansvar. Mange forhold, skrevne og uskrevne regler og sædvaner, er selvfølgeligheder for danske lærere og forældre, men kræver særlige forklaringer for tosprogede forældre.

Et godt forældresamarbejde opbygges gennem en lang proces. En forudsætning for en god og kontinuerlig kontakt med tosprogede forældre er, at skolen er aktivt imødekomende, tydelig og vedholdende. Skolen skal følge op på sine informationer, og begge parter skal huske, at ting tager tid.

Udgangspunktet for samarbejdet mellem skole og forældre skal være gensidig respekt. Skolen skal vise respekt for den enkelte families sprog, værdier og ret til valg af livsformer, og familierne må anerkende skolens værdier, traditioner og mål. Det er skolens opgave at synliggøre folkeskolens og den enkelte skoles mål og værdier og forsøge at inddrage alle forældre i en løbende diskussion om, hvad der er bedst for deres barn. Skolen må klart og konkret fortælle, hvad den forventer af forældrene. Parallelt hermed skal forældrene opfordres til at sætte ord på deres forventninger til gavn for dialogen. Tosprogede lærere kan spille en vigtig rolle i denne dialog, hvor det er nødvendigt at bygge bro eller finde kompromiser mellem lærernes og forældrenes forventninger og mål. Alle skoleudviklingsplaner bør sætte fokus på de krav og forventninger, som skolen og forældrene har til hinanden og

til eleverne. En af målsætningerne må være, at kravene over tid bliver lige høje for alle elevgrupper.

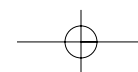
»Etniske råd«, hvor valgte repræsentanter for tosprogede elevers forældre inddrages og aktivt bidrager til skolens virke, kan være et nyttigt element i arbejdet for et godt forældresamarbejde. Rådene fungerer som kulturelle brobyggere mellem skole og forældre med minoritetsbaggrund. Forældrene får et forum, hvor de bliver hørt og inddraget. De får samtidig indblik i og erfaring med de demokratiske muligheder, der ligger i råds- og bestyrelsesarbejde. Det bidrager til integrationen og kan give de involverede yderligere motivation til at deltage i de demokratiske processer. Alle kommuner må derfor sikre mulighed for oprettelse af etniske råd – eventuelt fælles for flere skoler og kommuner.

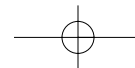
Det er et mål, at sammensætningen i skolebestyrelserne kommer til at afspejle skolens mangfoldighed. Hvis det skal lykkes, skal både kommuner og skoler gøre en indsats. F.eks. må kommunerne udarbejde materiale, der på hovedsprogene informerer de etniske minoriteter om skolebestyrelsens betydning og arbejde.

- Aktivt forældresamarbejde er et af skolens væsentlige bidrag til integrationen
- Den enkelte skole må tydeliggøre, hvad den står for, og hvad den konkret forventer af forældrene
- Forældrene skal opfordres til at sætte ord på deres forventninger til gavn for dialogen mellem skole og hjem
- Kommunerne må sikre de etniske minoriteter generel information, som den enkelte skole kan tage afsæt i
- Alle etniske grupper skal have mulighed for indflydelse i råd og bestyrelser.

En forudsætning for en god og kontinuerlig kontakt med de tosprogede forældre er, at skolen er aktivt imødekomende, tydelig og vedholdende. Skolen skal følge op på sine informationer, og begge parter skal huske, at ting tager tid

Der er et stort behov for efteruddannelse af lærere til at undervise tosprogede elever. En større viden om deres sproglige og kulturelle baggrund samt færdigheder i undervisning i dansk som andetsprog er væsentlige forudsætninger for, at folkeskolen kan hæve kvaliteten i undervisningen af tosprogede elever

Undervisningen

Konkret udgangspunkt i den enkelte elev er vigtigst

Tosprogede børns forudsætninger er naturligvis meget forskellige sprogligt, socialt og kulturelt. Nogle børn taler for eksempel godt dansk, mens andre næsten ingen sproglig kompetence har på dansk. Der må derfor tages udgangspunkt i det enkelte barns forudsætninger. En tidlig og flerstrengt indsats er væsentlig. Således må arbejdet i daginstitutionerne opprioriteres, og målet må være, at alle børn starter deres skolegang i børnehaveklassen.

Tosprogede børn har dansk som andetsprog. Der er med dette udtryk ikke tale om en rangordning, men om en konstatering af, at børnene har et andet modersmål end dansk.

Dansk som andetsprog har et bredt perspektiv. Undervisningen skal ikke blot øge børnenes dansksproglige kompetence, men også bidrage til, at eleverne opnår bevidsthed om både dansk kultur og deres anden kulturelle baggrund. Målet for undervisningen er, at alle elever opnår kompetencer i dansk, der gør dem i stand til at deltage fuldt ud i det danske samfund.

Tosprogede elever har krav på og brug for, at der i hele deres skoleforløb tages udgangspunkt i og bygges videre på deres tosprogethed. Dette forudsætter, at alle skolens lærere er bevidste om deres opgave som andetsproglærere.

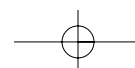
Staten og kommunerne skal derfor sikre lærerne den nødvendige efteruddannelse, så denne opgave kan løftes.

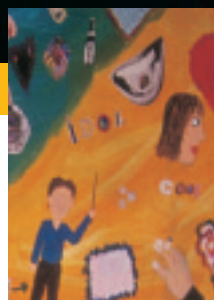
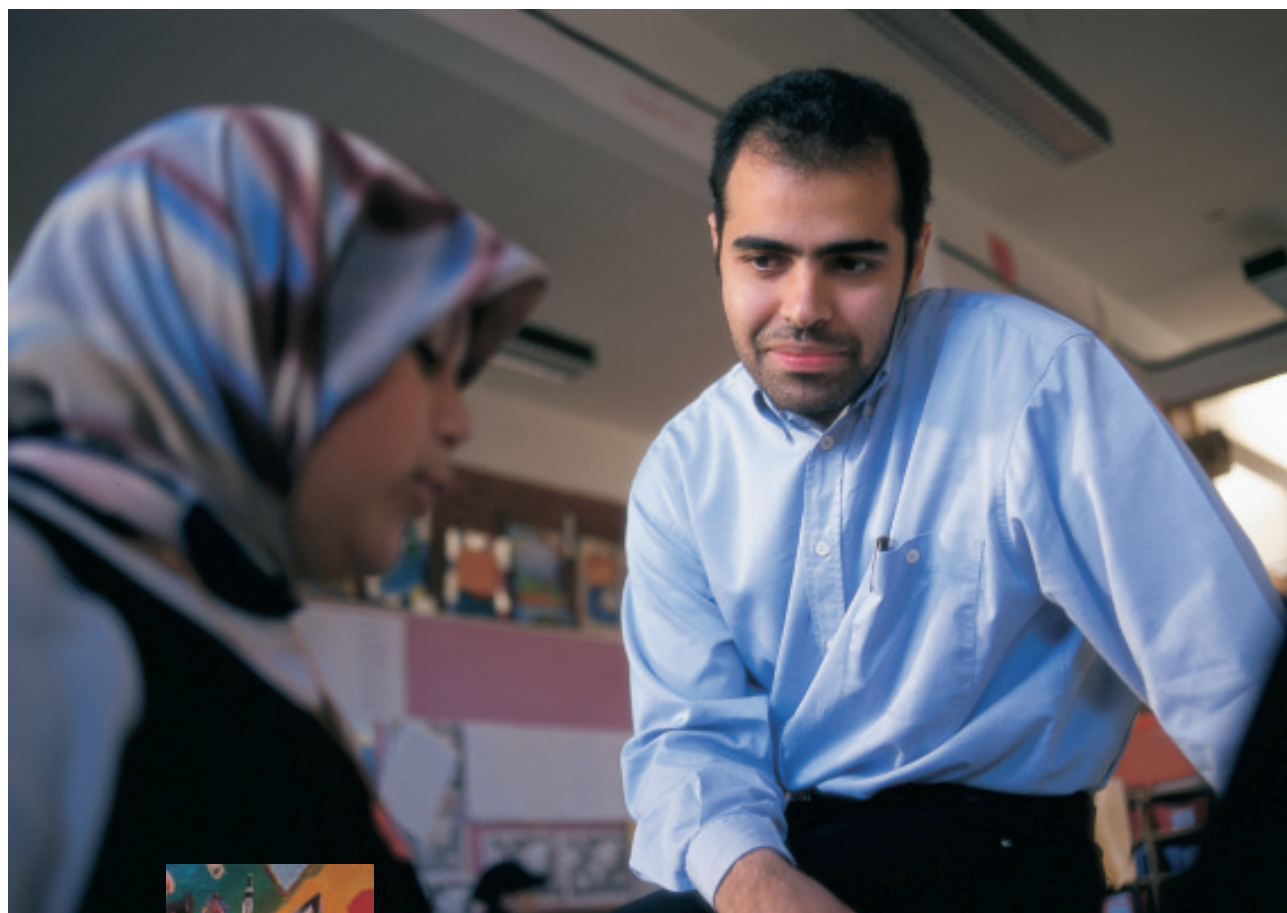
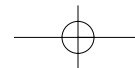
Tosprogede børn har kompetencer på flere sprog. Derfor får de det bedste udbytte af folkeskolen, hvis de kan bruge både deres modersmål og deres danske sprog i undervisningen. En god modersmålsundervisning er med til at styrke

barnets begrebsverden og skaber derigennem afsæt for dets videre sprogtilegnelse.

Modersmålsundervisningen bør derfor fortsat tilbydes alle børn i alle kommuner, men undervisningen skal forbedres og sammenhængen med børnenes øvrige undervisning øges. Undervisningsministeriet må indsamle erfaringer med god praksis og sikre, at disse spredes. Modersmålslærerne skal have de nødvendige kvalifikationer, der blandt andet omfatter gode danskundskaber, og skal sikres ordentlige arbejdsbetingelser og adgang til ordentlige undervisningsmaterialer. De skal optages og indgå som fulgyldige, lige-stillede medlemmer af skolens lærerkollegium og ligesom andre lærere sikres nødvendig efteruddannelse.

Det er endvidere nødvendigt at være særligt opmærksom på, at det kan være svært at afgøre, om tosprogede elevers skolevanskeligheder skal afhjælpes via et specialundervisningstilbud eller en særlig indsats i undervisningen i dansk som andetsprog. For at sikre det rette undervisningstilbud er det nødvendigt tidligt at inddrage sprogkyndige, lærere, talepædagoger og psykologer for at vurdere eventuelle resultater af de test, der ikke er standardiseret til elever, der har et andet modersmål end dansk. Dertil kommer, at mange forældre føler skam over, at deres børn skal have specialundervisning. Tosprogede lærere har også her en vigtig rolle som kulturel og sproglig brobygger, ligesom der i alle kommuner må kunne trækkes på kvalificerede tosprogs-konsulenter og veludbyggede pædagogisk-psykologiske rådgivninger. Endvidere er der behov for særlige testmaterialer til disse grupper af elever og efteruddannelse af personalet på landets PPR'er.

Den enkelte elev har krav på at blive modtaget som et selvstændigt individ og krav på ikke at blive sat i generaliseringens bås. Samtidig har den enkelte en forpligtelse over for fællesskabet. Integration er en gensidig proces

Det er nødvendigt at have særlig opmærksomhed på nyankomne elever i modtageklasserne, ikke mindst over for dem, der kommer til landet i en forholdsvis høj alder. Det er børn, der har været ude for mange store ændringer i deres liv og har få eller ingen dansksproglige forudsætninger.

Faget kristendomskundskab må ændres og skifte navn til religion.

Den religiøse dimension har stor betydning for det enkelte menneske og dets forhold til andre. Derfor må der skabes forudsætninger for at gøre faget obligatorisk, så alle elever deltager i undervisningen. Kristendomskundskab skal naturligvis fortsat udgøre det centrale kundskabsområde, da kristendommen er en væsentlig del af det danske kulturgrundlag, men faget må i større udstrækning inddrage andre religioner og livsanskuelser – også på de lave klassetrin. Samtidig må det yderligere understreges, at undervisningen er oplysende og ikke forkyndende.

- For tosprogede elever er det særlig vigtigt, at der tages konkret udgangspunkt i det enkelte barn
- Dansk som andetsprog skal udbygges og integreres i alle fag
- Modersmålsundervisningen skal fortsættes, men have bedre sammenhæng med skolens øvrige undervisning
- Alle kommuner skal kunne trække på velkvalificerede tosprogskonsulenter og pædagogisk-psykologiske rådgivninger
- Faget kristendomskundskab skal ændres til religion og gøres obligatorisk.

Lærerne

Lærerne er rollemodeller, og lærerkollegierne skal afspejle mangfoldigheden

Enhver lærer fungerer i dagligdagen som model for sine elever og skal derfor være bevidst om denne centrale del af lærerrollen. For tosprogede elever har den enkelte lærers holdninger til deres sprog og kulturelle baggrund en særlig stor betydning, og ved aktivt at bruge de kulturelle forskelligheder i undervisningen fremmer læreren den gensidige forståelse og respekt.

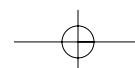
Et tillidsfuldt forhold lærerne imellem og mellem lærere og elever er med til at skabe et miljø, hvor børnene kan føle sig trygge og få det størst mulige udbytte af undervisningen.

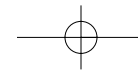
Det er endvidere vigtigt, at lærerne viser, at skolen stiller samme høje krav og forventninger til tosprogede elever som til de øvrige elever. Det forudsætter imidlertid, at kommunerne og skolerne investerer ekstra resurser i at kvalificere og støtte lærernes undervisning af tosprogede elever.

Alle lærerstuderende skal kvalificeres til at undervise tosprogede elever, og området skal vægtes i alle grunduddannelsens fag.

Studieordningerne for grund-, efter- og videreuddannelsen bør indeholde mål, der sigter på undervisning af tosprogede elever, herunder undervisning i dansk som andetsprog, modersmålsundervisning og den interkulturelle dimension i undervisningen.

Der er et meget stort behov for efteruddannelse af lærere og børnehaveklasseledere, der skal undervise tosprogede elever. En større viden om de forskellige elevers sproglige og

kulturelle baggrund samt færdigheder i undervisning i dansk som andetsprog er væsentlige forudsætninger for, at folkeskolen kan hæve kvaliteten i undervisningen af tosprogede elever. Samtidig må mulighederne for at ansætte og anvende tolke forbedres.

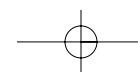
Lærerkollegiet bør afspejle befolkningssammensætningen. En særlig indsats fra statens og seminariernes side med henblik på at tiltrække studerende med etnisk minoritetsbaggrund er derfor påkrævet, ligesom der må udarbejdes studieplaner, der indeholder mulighed for meritoverførsel for studerende med uddannelser fra andre lande. Ligeledes må studievejlederne i gymnasierne også gøre tosprogede elever særlig opmærksomme på mulighederne for at uddanne sig til lærere i folkeskolen.

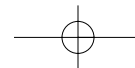
Danskkundskaber er vigtige for alle lærere i folkeskolen, men dansk er et krævende sprog at lære. Derfor må der tilbydes målrettet undervisning i dansk som andetsprog for undervisere både før, under og efter læreruddannelsen.

Modersmållærere skal som nævnt også tilbydes særlige danskkurser, så de kan få forudsætninger for at indgå i hele skolens liv.

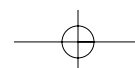
- Lærerne skal være bevidste om, at de er rollemodeller
- Undervisning af tosprogede elever skal opprioriteres i lærernes grund-, efter- og videreuddannelse
- Kommunerne skal ansætte flere tosprogede lærere for at afspejle befolkningssammensætningen.

I den flerkulturelle skole kan der opstå problemer, som den enkelte lærer og i nogle tilfælde end ikke skolen kan løse. Det sker især, hvor nogle elever som følge af social udstødning, traumatiske oplevelser og kultursammenstød bringes ind i afvigeridentitet. Det kan medføre store omkostninger for dem selv, skolen og samfundet

Målet er, at den flerkulturelle skole bliver en gevinst for alle på skolen. Det er en stor opgave, og løsningen forudsætter, at alle skoler får de nødvendige resurser til at løse den

Rammerne

Resurserne skal svare til opgaven

Tidlig sprogstimulering til småbørn med minoritetsbaggrund er ofte nødvendig. Sprogstimuleringen sikrer blandt andet, at børnene bliver bedre forberedt til mødet med skolen. Alle kommuner må derfor leve op til folkeskolelovens bestemmelser om sprogstimulering. Ligeledes må kommunerne arbejde aktivt for at få alle tosprogede børn til at starte deres skolegang i børnehaveklassen.

Det er imidlertid vigtigt at slå fast, at tosprogede elever fortsat i hele deres skoleforløb har brug for og gavn af undervisning i dansk som andetsprog, modersmålsundervisning og støtte fra tosprogede lærere. Kun sådan kan deres tosprogethed blive en resurse for dem selv og samfundet, men det forudsætter, at unge tosprogede reelt kan komme ind på arbejdsmarkedet.

Tosprogede skole- og ungdomsvejledere kan bidrage væsentligt til brobygningen til studier og erhverv, fordi det ofte er nødvendigt at gøre en særlig indsats i vejledningen i forhold til de tosprogede.

Regeringen og kommunerne må sikre tidssvarende undervisningsmidler af høj kvalitet til undervisningen af tosprogede børn og unge. Det gælder inden for alle områder, men særligt påtrængende er det i forhold til modersmålsundervisningen og i forhold til seksual- og ligestillingsundervisningen. Myndighederne bør iværksætte et målrettet udviklingsarbejde med henblik på at imødegå et kultursammenstød mellem dansk kultur og kulturer med tradition for en anderledes adskillelse mellem kønnene.

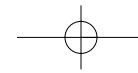
Staten må tage sin del af ansvaret f.eks. gennem etablering af en landsdækkende eksemplarisk samling af undervis-

ningsmidler til brug i modersmålsundervisningen og i de nævnte temaer.

I den multietniske skole kan der opstå problemer, som den enkelte lærer og i nogle tilfælde end ikke skolen kan løse. Det sker især, hvor nogle elever som følge af social udstødning, traumatiske oplevelser og kultursammenstød bringes ind i en afvigeridentitet. Det kan få store omkostninger for dem selv, skolen og samfundet.

Lærerne har hverken forudsætninger for eller resurser til at påtage sig eneansvaret for socialpædagogiske udfordringer af denne art. Det er politikernes ansvar at afsætte de nødvendige resurser, så eleverne og lærerne får den nødvendige assistance, og så der kan etableres særforanstaltninger som f.eks. kvalificerede skoletilbud uden for normalklassen eller om nødvendigt løsninger helt uden for skolen. Ledelsen på skolen må sikre, at der etableres rutiner og opbygges netværk, som skolen kan trække på for at imødekomme sådanne behov. Dette arbejde kan med fordel udføres i samarbejde mellem repræsentanter fra de etniske grupper, skolens pædagogiske råd, sikkerhedsrepræsentanten, den lokale lærerkreds, skole- og socialforvaltning og politiet.

Målet er, at den multietniske skole bliver en gevinst for alle på skolen. Det er en stor opgave, som forudsætter, at alle skoler får de nødvendige resurser til at løse den. Det betyder en nødvendig skævdeling til fordel for dem, der har de største udfordringer. Der, hvor målene er klare, og uddannelsen og rammerne er i orden, kan skolerne og lærerne magte den udfordring, det er at gøre mangfoldigheden til en resurse for alle elever.

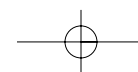
Desværre findes der en del eksempler på det modsatte – med øget polarisering til følge. Skolerne og lærerne er indstillet på at gøre deres, men staten og kommunerne må se i øjnene, at der skal investeres ekstra i opgaven. Som en begyndelse må de hurtigt få afklaret byrdefordelingen og sikre, at alle kommuner som minimum bruger de midler, de får via bloktilskuddene.

Danmarks Lærerforening tilbyder sit aktive medspil centralt og lokalt på dette vigtige område.

- Alle tosprogede børn, der har behov for det, skal tilbydes tidlig sprogstimulering og undervisning i dansk som andetsprog
- Alle børn bør starte skolen i børnehaveklassen
- Alle skoler med tosprogede elever skal have adgang til tidsvarende undervisningsmidler. Det er særlig vigtigt til seksual- og ligestillingsundervisningen
- Der skal etableres særlige foranstaltninger for tosprogede elever, der gennem social udstødning har udviklet en afvigeridentitet
- Alle skoler skal have de nødvendige resurser til at løfte integrationsopgaven. Skoler med mange tosprogede elever må derfor sikres ekstra resurser.

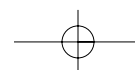
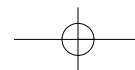
Henvisninger:

- Fællesskabets skole – Danmarks vigtigste samfunds-institution. Danmarks Lærerforening 2000.
- Nævnet for etnisk Ligestillings konference marts 2002. Danmarks Lærerforenings rapport for arbejdet med stafetten i 2001 på foreningens hjemmeside: www.dlf.org
- Undervisningsministeriets integrationsprojekts (1994-1998) hjemmeside: www.uvm.dk/inst/fag/omraade/grundskole/tvaer/integration/paedagogik
- UC 2 – Udviklings- og videnscenter for undervisning og uddannelse af tosprogede. Hjemmeside: www.uc2.dk
- UFE – den faglige forening for undervisere af tosprogede elever. Hjemmeside: www.ufe.dk
- Undervisningsministeriets pjece »En håndsrækning«.

Respekt for andre kulturer betyder ikke, at alt er lige gyldigt. Ligeværd og ligestilling mellem kønnene, demokrati og gensidig respekt er eksempler på grundlæggende værdier i det danske samfund, som skolen skal arbejde for, at alle tager til sig

Folkeskolen har en helt central rolle i integrationsprocessen, men opgaven kan kun løses i et tæt samarbejde mellem en række samfundsinstitutioner, arbejdsmarkedet og ansvarlige organisationer i det danske samfund

»Fællesskabets skole i et multietnisk samfund« har været bragt som sektion 2 til *Folkeskolen* nr. 49/2001.
1. oplag: 5.000 eks.
ISBN: 87-7921-056-2
Udgivet af Danmarks Lærerforening
Foto: Kissen Møller Hansen
Tryk: Stibo Graphic A/S
Layout: Tine Permild/Rikke Ellebæk Pedersen